

Wij willen aansluiten bij de oorden waarin die groepen vóór en onmiddellijk na hun deportatie terechtkwamen; dat waren drie oorden in Nederland: het kamp Barneveld¹ en de twee *Judendurchgangslager* Westerbork en Vught en vijf buiten Nederland: Kosel, Auschwitz, Sobibor, Theresienstadt en Bergen-Belsen. Wat de Nederlandse oorden betreft, willen wij beginnen met het kleine kamp Barneveld en vervolgens het *Judendurchgangslager* Vught vóór Westerbork beschrijven omdat Westerbork de passende aansluiting geeft op de deportaties. Wat de oorden buiten Nederland aangaat, beschrijven wij eerst de twee kampen waarin kleine groepen terechtkwamen: Theresienstadt en Bergen-Belsen, en dan de twee waarin de grote groepen werden binnengevoerd: Auschwitz (met daarvóór de Kosel-groep) en Sobibor. Ons relaas zal aldus steeds dieper afdalen in een wereld van onvoorstelbare demonie.

Barneveld

Over 'Barneveld', t.w. over het verblijf aldaar van Joden in het kasteel 'De Schaffelaar' alsmede in het vroegere werkverschaffingskamp 'De Biezen', willen wij kort zijn: er hebben slechts enkele honderden Joden vertoefd, niemand langer dan een maand of negen, sommigen maar een maand of twee, drie. Grotendeels waren dit maatschappelijk of cultureel min of meer vooraanstaande Joden, met hun gezinsleden. Het kamp stond onder leiding van een Nederlandse commandant, een oud-officier, die zes 'controleurs' (die tegelijk als bewakers fungeerden) tot zijn beschikking had. Die staf werd niet betaald door Binnenlandse Zaken maar uit het kampfonds dat gevormd was doordat de Joden die zich van eind december '42 af naar Barneveld begeven hadden, bij binnenkomst al het geld hadden moeten inleveren dat zij bij zich hadden. Begin mei '43, toen de Barneveld-groep in totaal bijna vijfhonderdveertig leden telde, was f 58 000 ingeleverd; dat geld was toen bijna op (het was gebruikt om er ook de overige onkosten van het kamp mee te dekken en om de Joden een maandelijks zakgeld te geven dat van vijf tot tien gulden opliep) – de nodige bedragen (wij weten niet

¹ Aan de beschrijving van het kamp te Ellecom dat van begin september tot eind november '42 bestaan heeft en waar drie Joden overleden zijn, hebben wij niets toe te voegen. Wij namen die beschrijving op in deel 6, hoofdstuk 4, aan het begin van de paragraaf 'De Joodse werkkampen leeggehaald'. Ook op de toestanden in die werkkampen komen wij niet terug.